

Dóm sv. Alžbety v Košiciach.

STOPY DÁVNEJ MINULOSTI

PAVEL DVOŘÁK

9

Posledný Turek
Stavovské povstania a koniec osmanských vojen

DEJINY SLOVENSKA V PRÍBEHOCH A DESIATICH ZVÄZKOCH

Obsah

Knihy z edície *Stopy dávnej minulosti*
odporúča Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR
žiakom základných a stredných škôl na vyučovanie dejepisu.

Realizované s finančnou pomocou Fondu na podporu umenia.

© Pavel Dvořák 2018

© Photography Pavel Dvořák mladší 2018

© Photography Jakub Dvořák 2016

© Design Pergamen

Recenzovali PhDr. Daniela Dvořáková, DrSc., PhDr. Tünde Lengyelová, PhD.,
univ. prof. PhDr. Peter Kónya, PhD.

Turecké reálne Miroslava Darnadyová

Zodpovedná redaktorka Anna Šikulová

Register Daniela Dvořáková

Prebal a časová os Juraj Vontorčík

© Vydavatelstvo RAK Budmerice 2018

Vydanie prvé

Sadzba a grafická úprava Miroslava Magulová

Vytlačili TBB, a. s., Banská Bystrica

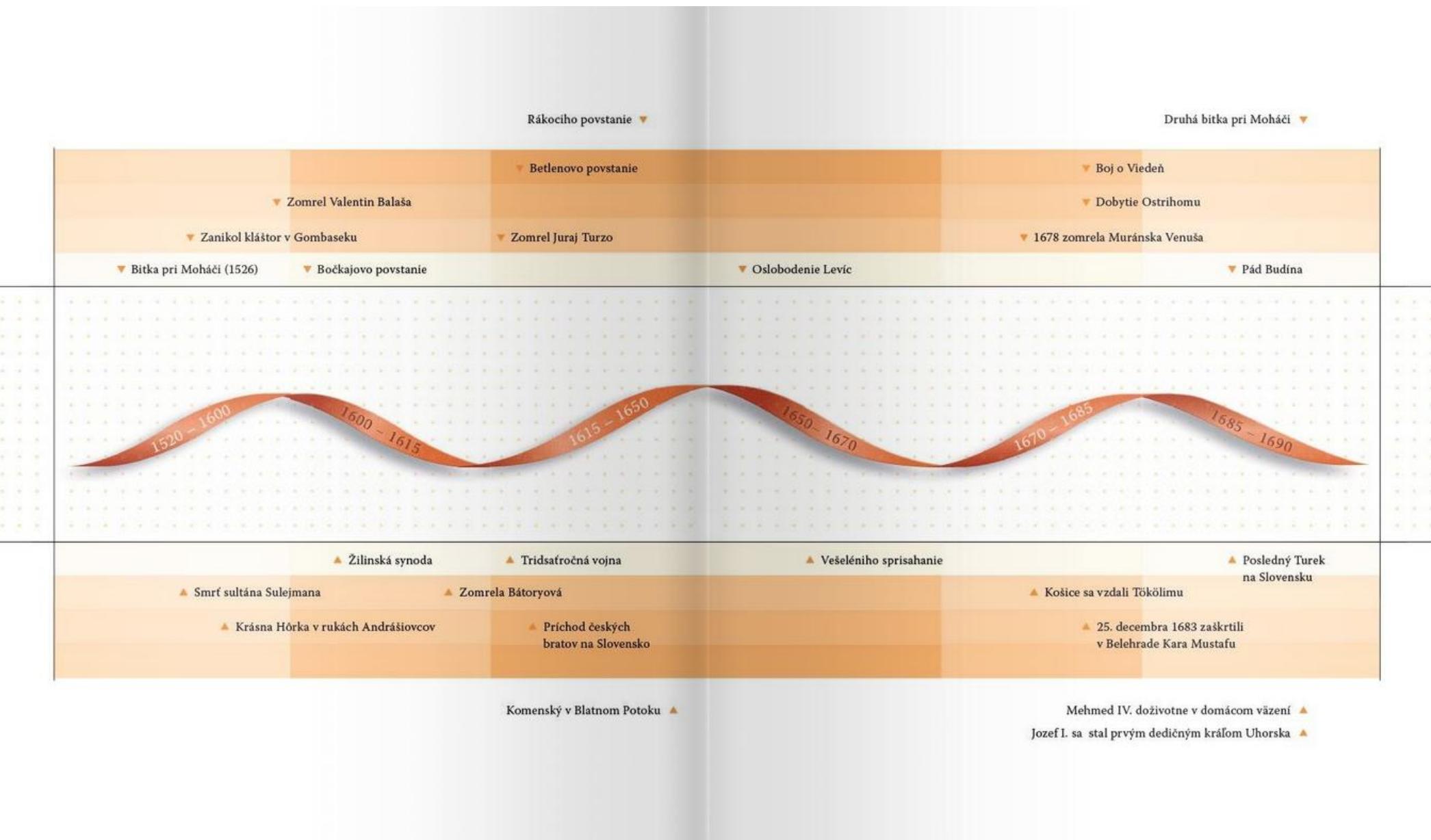
ISBN 978-80-85501-70-4

Prológ	11
Koniec rodu Bubekcov	13
Traja hráči na jednom ihrisku	13
Krajina za tureckým chrbotom	18
Poklad v syre	23
Kláštor v Gombaseku	27
Zánik kláštora v Gombaseku	36
Turzovská eposeja	39
Lietavské začiatky slávneho rodu	39
Príbeh veľkej lásky	46
Život na zámku	59
V Bytči na hostine	61
Aristokratická zdravoveda	63
Šlachtický sobáš	68
Pod ochranou palatina	69
Povstanie Štefana Bočkaja	75
Teraz v dobrom zdraví som	82
Koniec veľkého rodu	87
Epilóg o láske	97
Čachtická pani	99
Piešej o Modrom Kameni	119
Tragická lest Jána Balášu	119
Básnici a vojaci (Valentín Baláša)	131
Stratená brána	136
Vozokanský lev smrti	139
Hrozná noc pukanská	151
Smrť Štefana Koháryho	163
Muránska Venuša	175
Moravská ulica	191
Povstanie Gabriela Betlena	200

Košický zlatý poklad	203
Košický zázrak s Kristovou krvou	214
Artikulárne miesta	221
Viedeň Čierneho Mustafu	223
Vezírov koniec	238
Viedenská bitka očami trnavského autora	241
Pád Budína	247
 Literatúra	256
Výberový register	259

Osmanské mince
z čias príbehu tejto knihy.

V čase stavovských povstani a vrcholiach osmanských vojen sa Sedmohradsko stalo trvalou súčasťou európskej, a teda aj slovenskej histórie. Na obrázku kras Trascău na jednej z bočných trás na spojnici hlavného mesta Alba Júlia s najväčším mestom Sedmohradská Klužom.

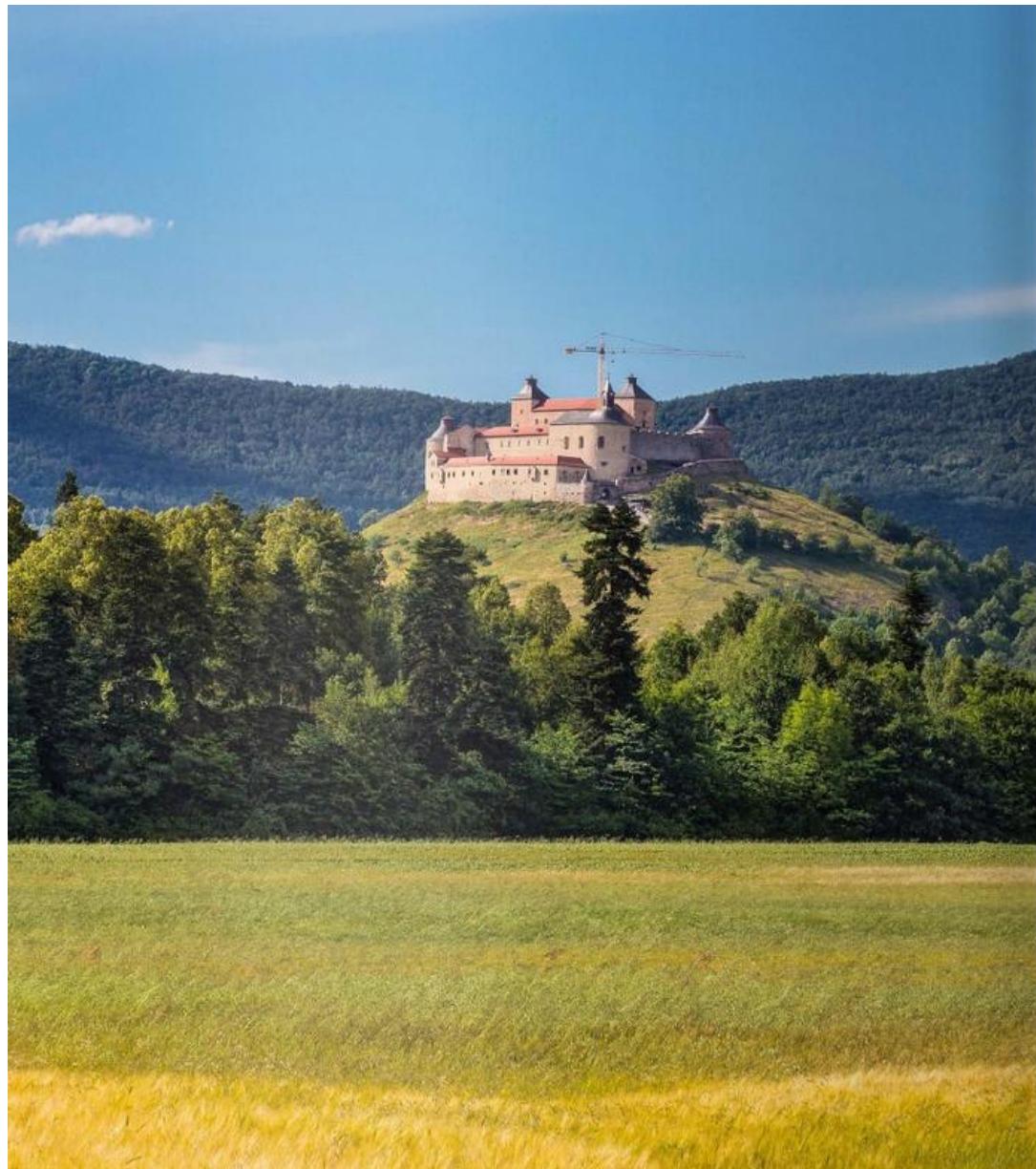
Prológ

Knihy *Stopy dávnej minulosti 8* a *Stopy dávnej minulosti 9* vytvárajú jeden celok. Ich tému sú hrôzy osmanských vojen (a stavovských povstani), v *Stopách 9* posunuté o storočie dopredu. V tejto knihe som sa pokúsil vyznačiť terén, na ktorom sa odohrávalo strašidelných 150 rokov a všedný i svätočný život významných hráčov, ktorí sa zapísali do slovenskej histórie.

V predchádzajúcej knihe som hľadal živého Turka, v tejto knihe sa ponúkal sám Kara Mustafa, smutný hrdina spod Viedne, ktorý sice nebol posledný Turek, ale toho skutočne posledného, neznámeho, predbehol len o krátky čas a je jedno, či sa to stalo v Nových Zámkoch, Budíne alebo Jágrí.

To je však už príbeh tejto knihy.

Koniec rodu Bubekovcov

Traja hráči na jednom ihrisku

V štítnickej evanjelickej kronike sa píše:

„Roku Pane 1556 velikomožni Pan Bubek Ferenc a jeho syn Bubek Gyorgy mnoho Nemcuv zibili u Mestečka Rožnavi, wšak sauce od Turkuv spomoženi, kterižto Turci na tristo Nemcuv wzali sau tedaž do vezeni.“

Bitku pri Rožňave sme už spomínali (*Stopy dávnej minulosti 8*), a tak vieme, že text na necelých troch riadkoch opisuje udalosť, ktorá sice neotriašla svetom, ale výrazne sa zapísala do slovenských dejín. Nepatrila medzi najväčšie, no aj tak je dôležitá, okrem iného preto, lebo je svojím spôsobom charakteristická – to, čo sa odohralo na území Gemerskej župy, malo analógie aj inde.

Gemerské udalosti sú teda poučením aj pre dejiny iných krajov.

Pravda, aj Gemer mal svoje špecifiká, nedobré špecifiká, mal totiž zlý zemepis. Údolia riek Rimavy, Blhu, Slanej, Turca, Muráňa, Štiavnica ponúkali Turkom pohodlnú cestu z juhu až k Nízkym Tatram a Slovenskému rudohoríu, čo Turci aj primerane využili.

Najprv si však pripomene historickú situáciu.

Na území niekdajšieho Uhorského kráľovstva už tridsať rokov bojovali tri nepriateľské strany.

Podstatnú časť Uhorského kráľovstva, vrátane hlavného mesta Budína a arcibiskupského Ostrihomu, obsadili Turci. Cez Viedeň sa pokúšali preniknúť ďalej na západ a netajili sa, že sa chcú stať pánmí Európy. Tisli sa aj na sever a severozápad, na dnešné Slovensko. Vábili ich najmä rudné bane a banské mestá Dolného a Horného Uhorska.

Habsburgovci spravovali už len čosi vyššie polovice niekdajšieho kráľovstva. Usilovali sa zabrániť Turkom v ďalšom postupe a vytlačiť ich aspoň z niektorých okupovaných oblastí, chránili však predovšetkým rakúske územia, uhorské až v druhom rade.

Krásna Hôrka v pozadí so žeriavom, svedectvom o katastrofálnom požiari v roku 2012. Vela nechýbal a požiar by bol hrad zmenil na ruiny.
Zo zbierok Múzea Betliar.

Krásna Hôrka na obraze
Žigmunda Vajdu (1860 – 1931).
Zo zbierok Múzea Betliar.
Reprofoto Vladislav Eliáš.